

במקום קרבן – תאמר ששוב אין להן תקנה? זו תקנתן לבסוף שבהן נעשית תרומה ומובלעות במקום עיקר הכפרה – גוף המזבח. להראות כח הקרבנות וכח תפילותיהם של ישראל שאינם חוזרים ריקם ונשאר מהם לדורות עולם במזבח זה שהאריך כל הימים ושוב עתיד לחזור ולהבנות ולעמוד לעד ובו כלול כל קרבן וכל תפילה עקרה שנבלעים בתוכו ולא ימושו לעולם. כיוצא בזה מנבא ישעיה (נו): **כה אמר ה' לסריסים... שסריסים אלה שתפילותיהם עקרות ואין להם 'פטר רחם' – פתיחת פה לרחמים – מזה נאמר בהם בסוף – ונתתי להם בביתי ובחומתי יד ושם, שמתפילותיהם שהיה דומה כאילו אינן עושות פירות, מהן דוקא נעשה בית תפילה לתפילות המתקבלות ועולות לשמים.**

*

'תרומת הדשן' היא סוף עבודת אתמול ותחילת עבודת מחר בעולה, ולפיכך היא עיקר בפרשת 'זאת תורת העולה'. מעבודת אתמול יוצאת זעקת הדשן שבוכה ואומר: הרי אחרי כל העבודה נשארתי בלי תיקון. וכיון שהוא בא על תיקונו עם תרומתו ובליעתו במזבח, הרי זו תחילה וראש לעבודת היום השני המתחדש. היא ההתחדשות וההצלחה שלאחר הכשלון ממנה נתעורר בעבודת היום החדש חשק חדש לעבודה, וכך היו הכהנים מרגישים בכל יום ויום טעם חדש בעבודותיהם.

סדר צו הוא הסדר העשרים וחמשה מסדרות התורה, ורומז על מדת 'נצח שבנצח' שבספירה; והרי הוא כמו שנאמר למעלה, שאעפ"י שנראה לכאורה כי הדשן נשאר פסולת אחרי כל העבודה, פסולת שלא באה על תיקונה, ועדיין ישנם פושעי ישראל שלא נכללו בעולה כליל, שהרי אם יש דשן אין כאן כליל. עכשיו שתרומת הדשן הורמה ונעשה ממנה גופו של מזבח – זה סימן לנצח שבנצח שבנפש ישראל, שאינה נידחת לעולם ולא תלך לאיבוד שום פעולה מפעולות ישראל, אף לא אותן הפעולות שלא נכללו תחילה לעלות באש של מעלה' (ספר הפרשיות פר' צו, ע"י: בית יעקב ושפת אמת).

יש בזה ליתן טעם למה שכתב בספר האשכול (הל' ק"ש ותפילה, עמ' 6) ששעות הרמת הדשן הן שעות רצון שראוי להתחנן בהם, דהיינו סוף האשמורה הראשונה, אמצעית דאמצעיתא ותחילת האשמורה השלישית.

(ע"ב) קולו של גביני כרוז ושל כהן גדול. ע' באור הענין בספר דובר צדק, עמ' 155–154.

דף כא

'עד שישנה... שישלש' התרנגול קריאתו. ע"ע בהרחבה בספר מגדים חדשים (ברכות ס:) על זמני קריאות הגבר.

'בשעה שישאל עולין לרגל עומדין צופין ומשתחויים רוחים...' רש"י כתב שכשמשתחויים במזרה ההיכל – המקום מתרחב והיה בין אדם לחברו ריוח ארבע אמות כדי שלא ישמע וידויו. ומשמע לכאורה שמדובר ביום הכפורים שאז יש צורך בריוח בין אדם לאדם בשעת ההשתחוויה [וכפי שאנו אומרים בסדר העבודה 'הכהנים והעם... היו כורעים ומשתחויים ומודים']. וצריך באור לשון 'עולין לרגל'. ואפשר שרש"י לא גרס

כן. או שמא הקדימו רוב עם העולים לסוכות, כדי להיות במקדש ביום כפורים (ע' תשב"ץ ח"ג לו ובספרו מגן אבות ה,ה; חדושי אגדות מהרש"א; שיח יצחק).

ובשם הגר"ח מובא שכל הבא למקדש טעון השתחויה, ולמדים זאת מהנאמר בבכורים והשתחויה לפני ה'. וכן מצינו באלקנה ועלה האיש שהוא מעירו מימים ימימה להשתחות ולזבח לה'... וכן אומרים בתפילה: 'בשלוש פעמי רגלינו נעלה ונשתחוה...'. (ושמא לעולם בעת ההשתחויה מתודים, וכמו שנוהגים לומר פסוקים שיש בהם וידוי בנפילת אפים, וא"כ יש לפרש כן אף לפרש"י שמדובר בכל זמן ולא דוקא בידוי יוהכ"פ).

'מאי דכתיב על השלחן הטהר – טהור מכלל שהוא טמא, כלי עץ העשוי לנחת הוא... אלא מלמד שמגביהין אותו לעולי רגלים...'. נראה לפרש: מקרא זה מלמד שאין הקפדה שינוח השלחן תמיד אלא אפשר להגביהו לצורך, ולכן אינו נחשב כלי העשוי לנחת כיון שאין מצות תמיד מחייבת שיהא לנחת תמיד. וראו חכמים ענין להגביהו ולהראותו לעולי רגלים (חדושים ובאורים).

בגמרא זבחים יד מתבאר שאפשר להעתיק השלחן לקצה ההיכל או האולם ולסלק משם הבויכין [שלכך הולכת הבויכין בהיכל נחשבת עבודה שאפשר לבטלה], מה שאין כן במזבח הזהב [שלכך הילוך דם הטאות פנימיות נחשב עבודה שאי אפשר לבטלה]. ואעפ"י שלא מצינו שמקום המזבח הפנימי מכוון אלא כל ההיכל כשר (ע' במכתבי הגר"ז בסוף הספר) – ומשמע שמ"מ לכתחילה אין להזיזו ממקומו הראוי לו, משא"כ בשלחן אף לכתחילה מותר להזיזו (עפ"י הגר"ש כ"ץ שליט"א – ודלא כהמקד"ד (ה,ו) שהעמיד הסוגיא רק במתן דם שבין הבדים שעל כרחו לילך עם הדם). ולהנ"ל מובן טעם החילוק; שדוקא בשלחן גילה הכתוב שהוא עשוי להיטלטל במקום הצורך, לכך שפיר חשיבא 'עבודה שאפשר לבטלה' כי יכול בלא הילוך, משא"כ במזבח לא גלי. ואולם בראב"ד (הל' כלים ג,א) מבואר שאסור לטלטל השלחן והמנורה, ולדבריו צ"ל שהוא דין מיוחד לצורך עולי רגלים. אך בדעת הרמב"ם שם י"ל שמותר לטלטל, וקצת משמע כן מדברי הרמב"ם ב"א"מ טז, שמותר לזר להדליק המנורה בחוץ אם הוציאוה (והראב"ד השיגו). אך י"ל שהשלחן שנאמר בו 'תמיד' אסור להוציאו חוץ להיכל, וכ"כ הרדב"ז ח"ו ב'קעח).

(ע"ב) 'אלא מלמד שמגביהין אותו לעולי רגלים ואומרים להם ראו חיבתכם לפני המקום, שסילוקו כסידורו...'. כיצד ראוהו שהוא חם? יש לפרש: היו מגביהים את השלחן עם הלחם להראותם שזוהו הלחם המתחלק, ואחרי כן ראוהו ביד הכהנים שהוא חם כסידורו (עפ"י שו"ת הרדב"ז ח"ו ב'קעח; פרי צדיק אמור יא).

ועוד, כיון שהמגביהים אותו מרגישים שסילוקו כסידורו והיו יכולים לומר כן, מטבע הדברים בכגון זה הכל מאמינים ורואים חיבתו ית'.

והריטב"א חידש לומר שהיה חם והיו רואים עולה ממנו אד. וזה מחודש, וכל שכן לפי מה דקיימא לן שהלחם נאפה מערב שבת (חדושים ובאורים. וברדב"ז כתב על דברי הריטב"א: '... בשלמא שיהיה חם היה קצת צורך כדי שיתנהו האוכלים בלחם חם אבל שיעלה הבל למה. ועוד שלא ראיתי מימי עולה הבל מהלחם אפילו כשהוא חם אלא בזמן שחותכים אותו. וצריך הוא ז"ל לומר שהכל היה בכלל הנס').

דעת התוס' בחגיגה (כו: ד"ה סילוקו) ש'לחם חום ביום הלקחו' – לאו דוקא, אלא כלומר שהיה רך. ולפי"ז יתכן שהיו מראים להם רכותו בלחיצה על הלחם וכד'. וע"ע מגדים חדשים שבת קיט:

'בשעה שבנה שלמה בית המקדש נטע בו כל מיני מגדים של זהב והיו מוציאים פירותיהן בזמנן...'. יש לומר שעשה כן כדי להראות שיניקת כל הפירות וחיותן באה מהמקדש. ולא עשה מעץ ממש כשאר כל הפירות – יש לומר משום שאסור הדבר בלאו דלא תטע לך אשרה כל עץ... אבל של זהב מותר (שפת אמת).

באורי אגדה; רמזים

'עשרה נסים נעשו בבית המקדש...'. כל עניני המקדש רומזים לענינים עליונים, כולם באים לתיקון גדול לכלל ישראל, לסלול להם דרך ולהראותם כיצד יוכלו להתגבר על הרע. גם עשרה נסים אלו ענינם להראות לישראל הנהגת הש"י עם האדם למעלה מדרך הטבע בעשותו רצונו יתב; -

כדי שלא יהא לו לאדם פתחון פה להתרשל בתורה מפני שהיא מתשת כח ועלולה להזיק לבריאות גופו - על כך היה הרמז שלא הפילה אשה מריח בשר הקודש; אם כי בדרך הטבע הריח מסוכן לה שלכן מותר להאכילה ביוהכ"פ ממאכל שהריחה, אף על פי כן בשר הקודש שהוא כולו טוב, לא יוכל לגרום מיתה שהיא מצד הרע.

ולא הסריח בשר הקודש מעולם - להראות שאם יתנהג בקדושה, כח הטומאה בדל ממנו וכי הסרחון בא מחטא ועון והוא הסרחון שבגיהנם, רק שבחיינו אינו מריח זה בחושי הגשמיים).

ולא נראה זבוב בבית המטבחים - 'זבוב' הוא כינוי ליצר הרע כנראה בכמה מקומות. 'בית המטבחים' שבמקדש הוא שורש העבודה שאין שם שום תענוג וכבוד ואף נראה כבזיון, ועושה רק לצורך קרבן כאשר ציווהו ה', והעובדים שם משרתי עליון כהני ה' המשוחים. בעבודה זו לא נראה שליטת הזבוב-היצר, כי זהו המבחן לאדם כאשר היצר נטפל לו בתואנות ופקפוקים שונים באמרו שעבודתו אינה רצויה והגונה; אם הדבר שהוא בא לעשותו, אין בו הנאות תענוג ולא כבוד ונראה לו שהוא מצוה - ידע שהאמת כן הוא ולא מפיתוי היצר.

ולא אירע קרי לכהן גדול - הקרי בעצמו אינו החטא אלא הוא העונש על ההרהור, ואם הכהן הגדול רואה קרי, היה הוא לבו לעין כל שהרהר בעבירה, לכך אף על פי שאירע לפעמים שהרהר והיה שייך לבוא לראיית קרי, חס הקב"ה על כבודו של הכהן לבל יתבזה.

ולא כבו גשמים אש של עצי מערכה. הגם שלא יפלא מה' לבלתי המטיר על מקום האש - רק להראותנו כי האדם הקבוע בעבודה לא ישוב מפני כל, ועל אף הסיבות המונעות אותו יעמוד על עמדו. וכן הגשמים רומזים על פרנסה, ובא הנס ללמדנו שהפרנסה אינה צריכה לגרום לשום ביטול וכיבוי לעסק התורה המשולה לאש.

וכן לא נצחה הרוח את עמוד העשן - כי אם ילמוד האדם בקביעות לא יועילו נגדו שום רוחות פרצים ותחבולות היצר הנקרא 'רוח הטומאה', לבטלו מקביעות לימודו. צדיק כתמר ייתמר ויעלה.

ולא נמצא פסול בעומר ובשתי הלחם ובלחם הפנים. קרבנות אלו נקבעו לעניני שפע מזון וברכת הפרנסה כמבואר בגמרא ובזוהר הקדוש, ומרמז שגם כאשר מתעסק האדם בפרנסתו והרי עיסוקו זה נחשב לעסק מצוה וכמו שאמרו עשה צדקה בכל עת - זה הזון בניו ובנותיו כשהם קטנים), ייזהר שיהא משאו ומתנו באמונה ובכשרות שלא יימצא בו ח"ו שמץ פסול, כשם שלא נמצא פסול בקרבנות הללו - לבל יחסר לחמם.

ולא הזיק נחש ועקרב בירושלים מעולם כאמרם ז"ל אין הנחש ממית אלא החטא ממית. ומעולם לא לן אדם בירושלים וחטאו עמו, לכך לא הזיקו נחש ועקרב. וכן גם עתה; אם היו עושים רצונו של מקום לא היו המזיקים יכולים לשלוט בהם.

ולא אמר אדם לחברו צר לי המקום שאלין בירושלים. מדרך העולם לומר שבגלל חברו היושב לצדו ומסיג את גבולו, לכך מתמעטת פרנסתו. ולאמתו של דבר טעות גמורה היא זו כי מזונותיו

של אדם קצובים לו ואינו נוגע במוכן לחברו אפילו כמלא נימה. וזה שרמוז שלא אמר אדם לחברו צר לי המקום וכו' (עפ"י רוח חיים אבות ה,ה).
עיין עוד רמזים יקרים בעשרה נסים, בספר עבודת ישראל אבות ה.
בענין הנס שלא ראה קרי – ע' במובא לעיל יט: וע"ע שם משמואל אחרי תרע"ו. ובענין לא הסריח בשר הקודש – ע' תקנת השבין עמ' 100.

'מקום ארון אינו מן המדה' –

'מנס זה יש להבין שלאדם השלם שכל צרכיו נעשים על פי התורה – אין ענין גשמי, כי גם כל עניני חייו הגשמיים כאכילה ושתיה וכד' – תורה הם, וכולו קודש. וגם הגוף יכול להיות קודש כנשמה עד שיימצא שאין מקום ותפישה בעולם הגשמי, כי כל פעולותיו עושים רצון ה' ונמצא שכולו קודש (דרש משה לקוטי הש"ס עמ' קפא. וע"ע"ש בסוף דרוש יד).

– התורה אינה שוכנת אלא בכלי כזה שאינו מן המדה, היינו במי 'שאינו תופס מקום' (שיח שרפי קדש ה).

ע"ע מכתב מאלהיו ח"ד עמ' 261; הקדמת משנת חיים (לר"ח שטינברג) למסכת זבחים.

'על השלחן הטהור – מכלל שהוא טמא... מלמד שמגביהין אותו לעולי רגלים...' –

והטומאה שהיה בשולחן בסיבת ההגבהה להראותו לעולי רגלים, הוא גם כן על דרך ששמעתי מהמעשה שהיה אצל רבנו הקדוש מלובלין זצוק"ל שנתנו לו לקידוש על פי טעות צלוחית מי דבש, וכשהסתכל בכוס אמר שהוא כשר אבל אינו רואה בו הבהירות של כשר ועל כן לא רצה לקדש עליו, ועל זה אמר רבנו הקדוש זצ"ל כי בדבר שנמצא גם ההיפוך מהקדושה, באותו דבר יש בהירות הקדושה, ובדבר שאין בו ההיפוך אין בו גם בהיות ההכשר. ולפי חיבתן הוא טומאתן, ועל כן גם בזה שהיה הגבהת השלחן היה השלחן מקבל טומאה, זה בעצמו גם כן מראה חיבתן, דבאומות ליכא טומאת זיבה ונגעים והכל רק בישראל לפי חיבתן, ולכך כאן נקרא שלחן הטהור מכלל שהוא טמא.

(עפ"י פרי צדיק אמור יא; דברי חלומות כד. וע' בית יעקב הכולל פר' תוריע ד"ה וידבר ודו)

עוד בענין 'ראו חיבתכם' באריכות – ר' במצוטט ביוסף דעת מנחות צו.

'(ע"ב) אף על פי שאש יורדת מן השמים מצוה להביא מן ההדיוט' –

'והנה השי"ת מתאוה לתפילתן של צדיקים, והיינו כמו שאמרו (קדושין ב:) מי מחזור אחר מי וכו'. ונמצא התפילה הוא מילוי כביכול לתאוותו ית'. ובוזר יבואר מה שנאמר תנו עז לאלקים. וכן הקרבנות ענינם נראה כמכין מזון כביכול למעלה כמו שנאמר האוכל בשר וגו' וכדרך שאמרו (בוהר הקדוש ח"ג ז): ישראל מפרנסין לאביהם שבשמים.

והאש שלמעלה שיוורד הוא שהשי"ת מקבל מהם ומתמלא תאוותו והיינו שרצה מעשיהם, ופעולתם למסור הכל לו ית' היו בשלימות כהוראת מלת **בכל נפשך** – ד'בכל רצונו לומר בתכלית השלימות הגמור עד דכדוכה של נפש... כי כאשר הוא בכל נפשו לגמרי ונמצא כל נפשו כלולה ומיוחדת בזה ואין ממנה לחוץ כלל, על זה נאמר 'ויחד לבבנו' וגו', שהוא יחוד הגמור שמתייחדת נפשו בקונה... לגמרי, שמוסר הכל לו.

והעד על זה שהוא 'בכל לבבך' רצה לומר לגמרי, כולו ממש, בלי שום הטיה לצד אחר, הוא יחוד השי"ת גם כן בו. והיינו בתפילה שהוא מסירת כל צרכיו להשי"ת, אז תיכף כשמתייחד בהשי"ת ודבוק כביכול למעלה הרי נשלם ונתמלא תיכף ונתקיים בו 'עוד הם מדברים ואני אשמע'. ובקרבן, שהוא מסירת כל שלימותו – העד **אש מן השמים** המקבלת והוא שלהבת אש מלמעלה המתפשטת בלב האדם להיות מכיר שבאמת הכל מסור להשי"ת ומתלהב למסור כל כחותיו להשי"ת, וכן בקרבן היא ביחוד האש מקבלת מזון ופרנסה שלמעלה שזהו ביחוד התאווה של השי"ת וכך הוא בתפילה. ואין כאן מקומו.

והנה כשהוא **בכל נפשך** ממש, היינו כשמוסר נפשו באמת בשעת מעשה, כענין 'כלתה נפשי' שהוא כלות הנפש ממש בפועל כדרך שאמרו בכתובות (סב): סוי לבה פרח רוחה – שזהו תכלית חולת אהבה ד'בכל נפשך', רק מכל מקום באור פני מלך חיים, ואי אפשר לבוא לכלות הנפש ממש על ידי אור פני מלך שהאיר נגדו שהוא מקור החיים, וחוזר ושופע מיד רוח חיים חדשים על ידי מסירת נפש זו, שהוא תכלית היחוד דנפשו כנ"ל. וכמו שאמרו (שבת פח): במעמד הר סיני דטל של תחית המתים, וזהו על ידי דביקות בעמוד התורה, ועל ידי דביקות בעבודה דהיינו בכל נפשו אז ממש ד' צלך ומדה כנגד מדה דבוק למעלה כן באותו מדה ומקום שהוא כללות חיי הנפשות, ואם כן תיכף שופע עליו חיות חדש. ולכך ניצולו דניאל חנניה מישאל ועזריה...

וזהו **אף על פי שאש יורד מן השמים, מצוה להביא מן ההדיוט** – כי ממנו הוא ההתלהבות כל כך ועל ידי זה מעורר אש שלמעלה, כטעם ד' צלך, ושופע באש שלו ועל ידי זה ניצולו מן האש **דאש שלמעלה אש אוכלת אש** ונאכל גם כן אש התלהבותו שלא יתלהב גופו ויתבטל ממציאותו לגמרי בשביל תוקף האהבה רק מתמלא מאש שלמעלה ומתמלא משפע וחיות מחדש כמו חולת אהבה כשמתמלא תאוותו נרפא מחליו כעובדא דסוף פרק בן סורר ומורה (עה). משא"כ כשלא תתמלא תאוותו אז הוא מסוכן כדאיתא התם. רק השי"ת מביטח להיות נמצא לקוראיו באמת, וממה נפשך אם הוא באמת בכל נפשו – ודאי מתמלא תאוותו, ואם לאו – אינו מסוכן... (מתוך דובר צדק עמ' 92).

ע"ע שם משמואל לחוה"מ סוכות תרע"ד.

'אלו חמשה דברים שהיו בין מקדש ראשון למקדש שני... ושכינה ורוח הקודש'. –

והיינו, כי מאז והלאה נסתלק פרסום ענין זה שד' בתוך בני ישראל, כמו שהיה כל ימי בית ראשון, אם לטוב ואם לרע, תיכף נשתנה ענין ההנהגה אצלם. וזה לתוקף דבקות ההשגחה האלקית עליהם. וכן בגלות בבל, ולכן עד אז היתה הנבואה בישראל גם בעת גלות בבל היו חגי זכריה ומלאכי נביאים. ומשנבנה בית שני נסתלקה הנבואה שהוא הנמשך מן השכינה שד' שוכן בתוכנו, על ידי זה תנוח הרוח על לבות בני אדם המשלימים להשיג כבוד ד' ביותר ולמדרגת הנבואה. ומתחלת בית שני נעלם הגילוי השכינה רצונו לומר גילוי דבר זה שד' שוכן תוך בני ישראל... (מתוך 'שיחת מלאכי השרת' עמ' 72).

ע"ע במאמר קדושת השבת (ו עמ' 39) בענין התפתחות אור תורה שבעל פה בתקופת בית שני [שהיא תוספת ה'לאור' – 'אורה', תחת ה'דברים שנחסרו אז].

'אש אוכלת אש – דשכינה'. 'אש אוכלת' פירושה, שאילו היתה אפשרות לנברא להשיג אפילו מקצת מן המקצת מעוצם קדושתו יתב' היתה ידיעה זו שורפת כל מציאותו של הנברא,

כי כלפי הדר גאון עוזו ית' אין ישות של נברא נחשבת כלום. 'אש אוכלה אש' – היינו אש של מעלה אוכלת אש של מטה. ופירושו, כל מה שאנו יכולים להשיג בביטול-היש שלנו – השגה זו נקראת 'אש של מטה' – בטל ומבוטל כלפי הארה אחת מאמיתות מציאותו ית'.
(עפ"י מכתב מאליהו ח"ד עמ' 48. ע"ע שם משמואל שבועות)

פרק שני; דף כב

יבזמן שהן מרובין רצין ועולין בכבש, כל הקודם את חבירו בארבע אמות – זכה. מסתבר שריצה זו נעשתה לאחר שקידשו ידיהם ורגליהם, והמחתות נתונות בידיהם, או שהיתה המחטה מונחת בקצה הכבש והמגיע ראשון נוטלה ומרים את הדשן. אבל אין נראה לומר שכל ריצתם בכבש היתה רק כדי לזכות בעבודה ושוב חוזרים להביא מחטה ולתרום [ובתמיד (כת). משמע שהמחתה נתונה ברצפה סמוך למזבח – יש לפרש שזה היה לאחר שתקנו פייס לתרומת הדשן, אבל קודם לכן מי שרצה לתרום היה נוטל מחטה מלשכת הכלים שכמה מחתות היו שם, או היתה המחטה מונחת על הכבש כאמור] (עפ"י חדושים ובאורים).

ואם היו שניהן שוין, הממונה אומר להן הצביעו. רש"י מפרש שאומר לכולם להצביע (וכן כתבו רבנו יהונתן ורע"ב). ומפשטות הדברים היה נראה שרק אותם השנים שהגיעו יחדיו יפייסו ביניהם. ושם נדחק רש"י לפרש כן מחמת קושית התוס' – ישנים (בד"ה הממונה) שאם רק שנים מפייסים הלא הממונה ידע מיד כיצד לכונן המספר כדי שיתרום זה שהוא חפץ בו. ואין משמע לרש"י כתירוץ שקובעים ביניהם המספר ללא ידיעת הממונה. [ובתוס' ישנים מבואר שהיו מפייסים השנים בלבד]. או אפשר שסבר רש"י להכריח כן ממה שאמרו אין מוציאים אגודל במקדש מפני הרמאים – ואם היו רק שנים אין לחוש לרמאות.

[ובטעם הדבר שמפייסים כולם יש לומר שכשקדם בד' אמות זכה משום שנחשב כהתחיל בעבודה וכנ"ל שמיד בהגיעו לגג המזבח מתחיל לעבוד, אבל בלא טעם זה אין שייך שיזכה, הלכך כאשר היו שנים אי אפשר להחשיבם כהתחילו בעבודה ושוב זוכים כל הכהנים בשוה. ודוחק] (חדושים ובאורים. וע"ע תוי"ט ושפת אמת).

מה שכתב שבתוס' ישנים מבואר שהפייס היה רק בין השנים, וכונתו כנראה ממה שהקשו הלא הממונה יודע מי יצא בסוף המנין – נראה שאין מוכרח כלל כי גם אם יש שם יותר משני כהנים, יכול הממונה לדעת זאת כאשר יודע מנין המפייסים. וכן משמע בריטב"א שכתב שהיו כולם בעגולה, ומשמע יותר משנים ואעפ"כ כתב כדברי התו"י.

ויתכן ליתן טעם לכך שהטילו הגורל בין כולם, כי רצו שיהא ניכר וברור לכל הקדמתו של אחד כדי להמנע ממריבות ומסכנה, ועל כן כשהרצים רואים שאחד מביניהם מקדים ועולה, לא יתאמצו כל כך להשתוות אליו בידעם שגם אם יצליחו להגיע אליו הלא יחזור הגורל בין כולם ואין סיכויים רבים לזכות בו. מה שאין כן אילו היו מפייסים רק השנים שהגיעו יחדיו.

ומטעם זה היה אפשר לפרש 'כל הקודם את חבירו בארבע אמות' – שיש הפרש ביניהם ד' אמות כדי שיהא ניכר לכל שהוא הזוכה כאמור. ו'בזמן שהן שוין' היינו שאין ביניהם ד' אמות [ולפירוש רש"י, שהנכנס לתוך ד' אמות העליונות הוא הזוכה – צריך באור בטעם שקבעו כן].

לפירוש זה מובן הלשון דלקמן (כג.) 'מעשה בשני כהנים שהיו שניהן שוין ורצין ועולין בכבש, קדם אחד מהן לתוך ארבע

ג. 'קריאת הגבר' ששינינו במשנה – רב אמר: קרא האיש המזומן לכך. וכן שנו בברייתא: גביני, הממונה על הכרוז, אומר: עמדו כהנים לעבודתכם ולויים לדוכנכם וישראל למעמדכם [והיה קולו נשמע בשלש פרסאות (ולפי דעה אחרת, היו שומעים אותו עד יריחו. עפ"י תורא"ש)]. רבי שילא אמר: קרא התרנגול. ותניא כוותיה.

אפשר ששיעור שניהם שוה. ולכולי עלמא הוא זמן מועט קודם עלות השחר, כמוכח בזבחים כ. (עפ"י לחם משנה תמידין ומוספים ב,יא; לקוטי הלכות). ויש אומרים שקריאת התרנגול הוא זמן מרובה לפני עלות השחר, אבל קריאת הכרוז היתה בעלות השחר (עפ"י מאירי. ובספר האשכול (הל' ק"ש ותפילה, עמ' 6) נראה שהיה זה בתחילת האשמורה השלישית של הלילה. וע' במפרש ריש תמיד. וע"ע בהרחבה בספר מגדים חדשים ברכות ס:).

דף כא

לד. א. אלו נסים היו במקדש ובירושלים?

ב. אלו דברים היו במקדש ראשון וחסרו במקדש שני?

א. מנו חכמים עשרה נסים שנעשו במקדש [נסים שהיו נראים וידועים לכל], ואין בכללם הנסים שהיו קבועים במקומם תמיד. ומלבדם מנו עוד שני נסים שהיו בירושלים; –
(א). לא הפילה אשה מריח בשר הקדש.
(ב). ולא הסריח (התליע) בשר הקודש מעולם.
(ג). ולא נראה זבוב בבית המטבחים.
(ד). ולא אירע קרי לכהן גדול ביום הכפורים.

בירושלמי (ה"ד) מבואר שבמקדש ראשון דוקא נאמר, אבל במקדש שני מובא מעשה (שם ה"א) שאירע לו קרי (מובא בתוס' ישנים. וע"ע במאירי ותורא"ש).

ה). ולא נמצא פסול בעומר ובשתי הלחם ובלחם הפנים.

ו). עומדים צפופים [עד כדי שנמשכים אחת עשרה אמה אחורי בית הכפורת] ומשתחווים רווחים (כשהיו משתחווים, באים כולם למזרח המזבח ומשתחווים לפני ההיכל והמקום מרחיב עד שיש ביניהם ארבע אמות, שלא ישמע איש וידוי חברו כדי שלא יכלם. רש"י).

ז). מעולם לא כבו גשמים אש של עצי המערכה.

ח). עשן המערכה, אפילו כל הרוחות שבעולם באות ומנשבות בו, אין מזיזות אותו ממקומו. כלומר לא היה מתפורר אלא היה הולך לכיוון הרוח כדקל הזה המתנענע הלוך ושוב. [ופרשו שזה אמור בעשן האש הבאה מן ההדיוט אבל אש של מערכה שירדה מהשמים אינה מעלה עשן, ורבוזה כארי (במקדש ראשון, ובשני – רבוזה ככלב), וברה כחמה, ויש בה ממש, ואוכלת לחים כיבשים]

ט). כלי חרס (שאכלו בהם קדשים ודינם בשבירה בעזרה) נבלעים במקומם (רב שמעיה); וכן מוראה ונוצה ודישון מזבח הפנימי ודישון המגורה, נבלעים במקומם (אביי).

הרב פורת פירש שכמו כן היה בדישון מזבח החיצון. וכן דעת רש"י (בפסחים כו) וריב"א (בתוס' זבחים סד.), ואילו רבנו תם חלק.

י). נס גדול נעשה בלחם הפנים שסילוקו כסידורו (לשום לחם חם ביום הלקחו).

א. על אף הנס, היו מתקינים ללחם הפנים שלחנות של שיש ולא של כסף מפני שהוא מרתיה ועלול לקלקל הלחם, ואעפ"י שהוא חם וטרי – אין סומכים על הנס (ע' ירושלמי שקלים ג. ו. וע' להלן לח. ומהרש"א).

ומאותו טעם אין מניחים את הכהן הגדול לאכול בערב יום הכפורים דברים המביאים לידי טומאה הגם שמעולם לא אירע לו כן (עפ"י ירושלמי כאן ה"ד).
ב. יש אומרים שבבית שני לא נעשה נס זה (רבנו יהונתן עפ"י גמרא להלן לה).
 ועוד היו נסים בדברים הקבועים במקומם תמיד:
 מקום ארון אינו מן המדה.

כרובים (שעשה שלמה) – בנס היו עומדים (שמקום גופם אינו מן המדה. רבנאי אמר שמואל).
 בשעה שבנה שלמה את בית המקדש נטע בו כל מיני מגדים של זהב והיו מוציאים פירותיהם בזמנם, וכשהרוח מנשבת בהם היו נושרים (ירעש כלבנון פרו). וכשנכנסו נכרים להיכל – יבש (ופרח לבנון אמלל). ועתיד הקב"ה להחזירם (פרח תפרח ותגל אף גילת ורנן, כבוד הלבנון נתן לה).
א. גפן של זהב היתה עומדת בבית ראשון על פתחו של היכל, והיתה עושה פירות של זהב ומהם היתה פרנסת כהנים (להלן לט:). ובבית שני עשו כמין דלית של גפן (עפ"י פירוש הרא"ש תמיד כט סע"א).

ב. עוד היו במקדש נסים נוספים שלא מנאום מפני שלא היו קבועים תמיד ופעמים לא נעשו, כגון עליית הגורל של שם בימין (להלן לט:); שערי עזרה ננעלים מאליהן על שוחטי הפסח (פסחים סד:). עפ"י תוס' ישנים. וכן יש אומרים ששמיעת הכהן הגדול עד ליריחו היתה דרך נס (ע' שיח יצחק כ:).

שתים שבירושלים:
 לא הזיק נחש ועקרב בירושלים מעולם.
 ולא אמר אדם לחברו צר לי המקום שאלין בירושלים.

ב. במקדש שני היו חסרים חמשה דברים שהיו במקדש ראשון (וארצה בו בבית שני) ואכבד – חסרה האות ה':

ארון וכפורת וקרובים;
אש [מהשמים. ופרשו אמנם היתה שם אש הרבוצה ככלב, אבל לא היתה מסייעת בדליקתה];
ושכינה (ע' לעיל ט: הסיבה שלא שרתה שכינה בשני כבראשון);
ורוח הקודש (לא היתה בנביאים, משנת (שתים) [ארבע] לדריוש. עפ"י רש"י. ובשפת אמת צדד לפרש משמתו נביאים אחרונים בטלה, ולא במשך כל ימי בית שני. וע"ע באר שבע סוטה מח:);
ואורים ותומים.

א. נחלקו אמוראים (בסוטה מח:): מתי בטלו אורים ותומים; האם משמתו דוד ושמואל ושלמה (רב הונא. ור"נ אמר בימי דוד פעמים עלה בידם פעמים לא עלה) או משמתו הנביאים שקדמו לחגי זכריה ומלאכי (רנב"י).

ב. נחלקו הראשונים האם הכוונה רק שלא היו משיבים לנשאלים בהם אבל כתב שם המפורש היה נתון בין כפלי החשן (תוס', רמב"ם כלי המקדש י', א) או לא היו שם כלל (ראב"ד בית הבחירה ד, א; רש"י שמות כה, ל; ריטב"א עג:).

גם שמן המשחה היה חסר בבית שני, ולא מנו כאן אלא דברים שהיו באים לצורך המקדש בלבד (תוס' ישנים) או דברים שהיו מונחים במקדש עצמו, שלא כשמן המשחה (ר"י הלבן). ויש